

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/101145,Ryszard-Kuklinski-Czlowiek-ktory-umknał-Moskwie.html>

Płk Ryszard Kukliński asystujący gen. Wojciechowi Jaruzelskiemu w siedzibie głównej Układu Warszawskiego, 1979 r. Fot. z zasobu AIPN

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Ryszard Kukliński. Człowiek, który umknął Moskwie

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: KRZYSZTOF PAWLUCZUK 23.05.2023

23 maja 1984 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie wydał zaoczny wyrok śmierci na płk. Ryszarda Kuklińskiego, który ponad dwa lata wcześniej, zagrożony dekonspiracją, opuścił Polskę. Niepowodzenie prób jego

zabicia lub porwania ze Stanów Zjednoczonych i zorganizowania pokazowego procesu skłoniły komunistyczne władze do osądzenia go oraz skazania pod jego nieobecność.

Rola agenta o pseudonimach „Mewa” i „Jack Strong” zakończyła się w listopadzie 1981 r. po ponad dekadzie współpracy z amerykańskim wywiadem. Ze względu na pełnione przez siebie funkcje w Sztabie Generalnym Wojska Polskiego mógł oddać nieopisane usługi Amerykanom. Był określany mianem najcenniejszego źródła informacji w obozie sowieckim.

Do najważniejszych osiągnięć Kuklińskiego, oprócz dostarczenia Centralnej Agencji Wywiadowczej (CIA) tajnych dokumentów strategicznych Układu Warszawskiego, należało przekazanie na Zachód planów wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. W ówczesnej sytuacji społecznej i geopolitycznej było to zarówno dla PRL, jak i dla Związku Sowieckiego, ciosem niezwykle dotkliwym, który nie mógł pozostać bez reperkusji.

Zdjęcie portretowe Ryszarda Kuklińskiego w mundurze pułkownika. Fot. z zasobu AIPN

Po ucieczce „Jacka Stronga”

Naczelnny Prokurator Wojskowy już kilka dni po zniknięciu oficera pełniącego tak znaczące stanowisko

służbowe wydał postanowienie o wszczęciu dochodzenia w sprawie zaginięcia, które szybko wykryło jego realne przyczyny. Śledztwo prowadził Zarząd II Szefostwa Wojskowej Służby Wewnętrznej zajmujący się m.in. szpiegostwem. Niemal od początku w aktach postępowania przewijały się informacje o międzynarodowych kontaktach Kuklińskiego, w tym przede wszystkim o służbie pod koniec lat 60. w Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru w Wietnamie oraz prywatnym żeglowaniu do portów w Europie Zachodniej. Ogólnopolskie poszukiwania operacyjne i służbowe, seria przeszukań i przesłuchań osób związanych z pułkownikiem, doprowadziły jedynie do ustalenia, że wraz z nim zniknęła jego żona i dwaj synowie. Jasnym stało się, że nie ma go w kraju. W marcu 1982 r. wydano postanowienie o tymczasowym aresztowaniu oraz poszukiwaniu listem gończym.

Po trwającym ponad dwa lata śledztwie, 13 marca 1984 r., Naczelna Prokuratura Wojskowa skierowała do Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego akt oskarżenia. Obejmował on dwa generalne zarzuty tj. trwałe uchylanie się od służby wojskowej poprzez opuszczenie macierzystej jednostki i nielegalny wyjazd z kraju oraz działanie na rzecz wywiadu USA poprzez przekazywanie mu „informacji godzących w podstawy bezpieczeństwa i obronności PRL”. Prokuratura jednocześnie wniosła o rozpoznanie sprawy w trybie postępowania w stosunku do nieobecnych, z wyłączeniem jawności.

**Ppłk Ryszard Kukliński w Pekinie,
ok. 1967 r. Fot. z zasobu AIPN**

Rozprawa główna rozpoczęła się 4 maja 1984 r. Przewodniczącym składu orzekającego był sędzia płk Władysław Monarcha, oskarżał prokurator wojskowy ppłk Piotr Daniuk. Charakterystycznym elementem przewodu sądowego było usiłowanie udowodnienia, że pułkownik czerpał korzyści materialne w zamian za dostarczane materiały. Stało się to następnie koronnym argumentem używanym w przestrzeni publicznej przeciwko Kuklińskiemu.

Sąd uznał, że Kukliński posiadał wręcz nieograniczony zakres wiadomości dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa. Wbrew temu, że nie ustalono od kiedy trwała jego współpraca ze służbami specjalnymi USA ani co dokładnie zostało im przekazane, przyjęto za pewnik udostępnienie wszystkich posiadanych informacji. Wobec braku możliwości precyzyjnego wyjaśnienia kluczowych kwestii na podstawie posiadanych dowodów, opierano się na zeznaniach świadków, doniesieniach wywiadowczych oraz pośrednio

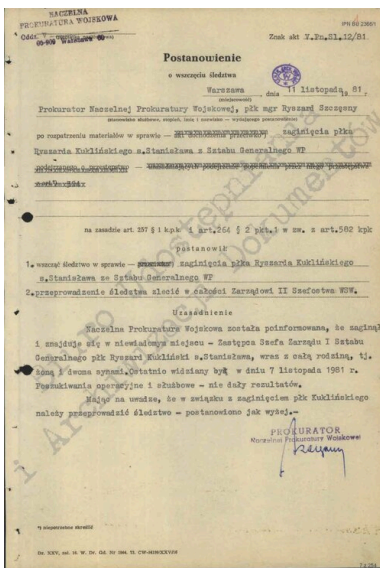
na tłumaczeniu artykułu z czasopisma „Newsweek”.

Wyrok na nieobecnym

Sąd uznał Ryszarda Kuklińskiego winnym zarzucanych mu przestępstw i kolejno za zdradę oraz dezercję skazał go na karę śmierci, 15 lat pozbawienia wolności, a także na kary dodatkowe w postaci pozbawienia praw publicznych na zawsze wraz z konfiskatą mienia w całości. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym utrata praw publicznych oznaczała degradację i zwolnienie z zawodowej służby wojskowej. We wrześniu 1984 r. Rada Państwa podjęła uchwałę o nieskorzystaniu z prawa łaski.

W marcu 1990 r., na podstawie amnestii, Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego zamienił karę śmierci na 25 lat pozbawienia wolności, natomiast dożywotnią utratę praw publicznych zredukował do 10 lat. Zaś kara 15 lat więzienia została złagodzona do 10 lat. Po rewizji nadzwyczajnej, w całości zaskarżającej wyrok na korzyść Kuklińskiego, wniesionej przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Izba Wojskowa Sądu Najwyższego uchyliła w dniu 25 maja 1995 r. wyrok z 1984 r. i przekazała sprawę do uzupełnienia postępowania przygotowawczego Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu.

Podjęte śledztwo zostało ostatecznie umorzone 2 września 1997 r. Fakt uchylecia wyroku oraz umorzenia postępowania karnego spowodował odzyskanie utraconego stopnia wojskowego. W uzasadnieniu postanowienia Wojskowej Prokuratury Okręgowej w Warszawie wyraźnie podkreślono, że płk Ryszard Kukliński naruszył obowiązujące wówczas przepisy prawa działając w warunkach stanu wyższej konieczności, dostrzegając realne niebezpieczeństwo dla Polski.

Postanowienie Naczelnej Prokuratury Wojskowej o wszczęciu śledztwa w sprawie zaginięcia płk. Ryszarda Kuklińskiego z 11 listopada 1981 r. Z zasobu AIPN

57
20 marca 82

PROKURATURA WOJSKOWA
Warszawa, dnia 20 marca 1982 r.

1. Sygn. akt V.Pw.81.12/01

LIST GOŃCZY
na ukrywanego się podejrzanego

Kancelnia Prokuratury Wojskowej w Warszawie
na podstawie postanowienia z dnia 11 marca 1982 r.

rozszukuje ukrywanego się podejrzanego:

1. Nazwisko i imię: Kukliński Ryszard Jerzy

2. Nazwisko matczyne – pseudonim: nie posiada

3. Imiona rodziców i nazwisko rodzone: Stanisław i Anna Kowalczyk

4. Data i miejsce urodzenia: 15 sierpnia 1930 r. Warszawa

5. Ostatnie miejsce zamieszkania: Warszawa ul. Bajkówek 11

6. Ostatnie miejsce pracy: Jednostka Wojskowa 3134 Warszawa

7. Adres rodziców lub rodziny: Smolny, 7 dwójki dzieci w wieku 29 i 27 lat

8. Stan cywilny / rodziny: pułkownik Jednostka Wojskowa 3134

9. Stopień wojskowy / przynależność do sił: Warszawa

10. Zawód: żołnierz umysłowy

11. Kształ: a) wzrost: około 167 cm c) cięciwa: pościągła
b) waga: 55 kg d) cięciwa: cięższe na bok
c) oczy: niebieskie d) zęby: zdrowe
e) włosy: ciemne

12. Zmaki szczególne: brak kolczykowy nie, sylwetka pochyła do przodu

Miejsce na podpis

List Gończy Naczelnej Prokuratury Wojskowej za płk. Ryszardem Kuklińskim z 22 marca 1982 r. Z zasobu AIPN

V.Pw.81.4/84
22 marca 82

PROKURATURA WOJSKOWA
Warszawa

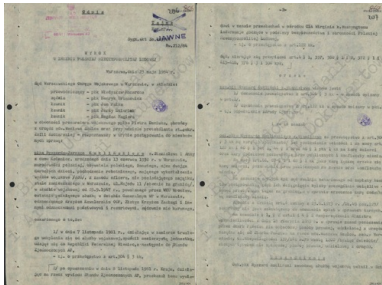
ART OŚWIADCZENIA

1. p-ko: płk. Ryszardowi Jerzemu Kuklińskiemu przelicznikowo podlegającym, a przynależnym do art. 304 § 3 kk oraz § 122 kk.

2. Oskarżenia: Ryszardowi Jerzemu Kuklińskiemu „Stanisławowi i Annie” z urodzenia 15 sierpnia 1930 r. w Warszawie, nieposiadającym obywatelstwa polskiego, absolwentem ASG, samotnym, ojcem dwojga dorosłych dzieci, pułkownika WP, pełniącego ostatnio obowiązki nowożytnego w Urzędzie Generalnym WP w Warszawie, bezpartyjnego, przebiegającego w służbie robotniczej, zgodnie z dyscypliną nie karzanego, odznaczonego Krzyżem Kawalerskim OWP, Srebrnym Krzyżem Zasługi i innymi odznaczeniami państwowymi i resortowymi, ostatnio zamieszkałego w Warszawie przy ul. Bajkówek 11 w sterunku do którego w dniu 22 marca 1982 r. wydano postanowienie o tymczasowym aresztowaniu.

3. oświadczenie: 1) w dniu 7 listopada 1981 r. działając w imieniu swego uchylenia się od służby wojskowej, opuścił niestawiając jednostkę uchylenia się do Republiki Federalnej Niemiec, a następnie do Stanów Zjednoczonych AP;
2) o przesłuchaniu z art. 304 § 3 kk;
3) o opuszczeniu w dniu 8 listopada 1981 r. kraju, działając na rzecz wyznaczonego Stanów Zjednoczonych AP, przemieszczając się w celu przesłuchania w siedzibie CIA w Waszyngtonie.

**Akt oskarżenia przeciwko płk.
Ryszardowi Kuklińskiemu. Z
zasobu AIPN**

**Wyrok Sądu Warszawskiego
Okręgu Wojskowego z 23 maja
1984 r. orzekający zaocznie karę
śmierci wobec płk. Ryszarda
Kuklińskiego. Z zasobu AIPN**

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ